

ביהמ"ש הקפיא למשך חצי שנה את מכירת טיוטות מגילת העצמאות

המדינה והמוכרים סיכמו להפקיד את המסמכים ההיסטוריים בכספת עד לדין הבא בתיק. סגנית גנז המדינה: "אם המכירה תתאפשר, המסמכים יהיו אבודים מבחינת המדינה והציבור"

עופר אדרת 01.12.2015 00:13

מכירת הטיטות של הכרזת העצמאות, שהיתה אמורה להתבצע השבוע בירושלים, הוקפאה לחצי שנה. בית המשפט המחוזי בירושלים אישר שלשום (ראשון) את ההסכמה שגובשה בין המדינה והמוכרים, לפיה המסמכים יישמחו בכספת בבית המכירות "קדם" בירושלים עד לדין הבא בתיק, שיתקיים בעוד חצי שנה.

המסמכים שבמרכז הפרשה הם טיוטות של נוסח ההכרזה על הקמת המדינה, עליו התבססה מגילת העצמאות שהוקראה בידי דוד בן גוריון במעמד הכרזת העצמאות ב-1948. את הטיטות כתב עורך דין ירושלמי בשם מרדכי בעהם, לפי בקשתו של פנחס רוזן מ"מינהלת העם", שהיה לימים שר המשפטים הראשון של מדינת ישראל.

משפחתו של בעהם טוענת כי הוא ביצע את עבודתו בהתנדבות וכאדם פרטי ולכן לא חלה עליו חובה להפקיד את החומרים האלה בידי המדינה. מנגד, טוענת המדינה כי בעהם היה עובד של מינהלת העם אשר פעל בשליחותה, וכי החומר שנוצר תחת ידיו שייך למדינה. בעהם כבר אינו בחיים. משפחתו שמרה את הטיטות שכתב במשך 67 שנה וכעת ילדיו ביקשו להעמידם למכירה במחיר התחלתי של 250 אלף דולר, שהם כמיליון שקלים. המכירה אמורה היתה להתקיים השבוע, במסגרת מכירת פומבית מיוחדת של מסמכים היסטוריים בבית המכירות "קדם", בהם גם מכתבי אהבה ששלח בן גוריון למאהבת שלו ודגל שנטען כי הוסר מאוניית המעפילים אקסודוס. גם מכירתם של שני הפרטים האלה עוררה מחלוקת והתנגדות – בקרב משפחתה של המאהבת של ראש הממשלה הראשון ובקרב מעפילים שהיו על האונייה - אך זו לא הגיעה לבית המשפט. עורך הדין חנן קצף, ממשרד מ. פירון ושות', שמייצג את משפחת בעהם, אמר ל"הארץ" בתום הדין: "המשפחה שמרה על הטיטות האלה כעל בבת עינה במשך 67 שנה, ולכן אין לה התנגדות שהמכירה תתעכב בכמה חודשים". עם זאת, לדבריו, המסמכים שייכים ליורשיו של בעהם משום שהיה עורך דין פרטי. "הוא לא היה עובד מדינה וגם לא ספק חיצוני של משרד המשפטים. בכלל לא היתה אז מדינה ולא היה אז משרד משפטים. הוא לא ביקש שכר ולא קיבל שכר", אמר עו"ד קצף. לדבריו, "בעהם הבין את גודל השעה והיה מוכן לתחם מזמנו כעורך דין פרטי כדי לעזור למדינה שבדרך, ולכן הוא ישב בביתו מול דף נייר לבן, והתחיל לכתוב, עד שהגיע לטיטה".

קצף הוסיף, כי משפחת בעהם "מאוכזבת, מתוסכלת ונעלבת" מעמדת המדינה. "זו משפחה שורשית, שחיה מאות שנים בירושלים. מדינת ישראל יודעת על קיומן של הטיטות האלה כבר עשרות שנים. עותק מהן נשלח על ידי בעהם עצמו למדינה, והטיטות פורסמו מספר פעמים בעבר במקומות שונים. לפתע קמה המדינה ומנסה למנוע את המכירה. כל חטאו של בעהם המנוח היה שהתגייס לעזור ללא תמורה למינהלת העם הזמנית, ועשה לה טובה. היחס של מדינת ישראל ליורשיו לא ראוי ומעליב".

עמדה שונה מציגה חתי אברמוביץ, סגנית גנז המדינה. בשיחה עם "הארץ" אמרה כי היא שמחה על כך שהמכירה נעצרה, ונערכת לניהול משפט בפרשה. "החשש הגדול שלנו היה שהמכירה תתאפשר, והמסמכים יהיו אבודים מבחינת המדינה והציבור הישראלי. ברגע שהם היו מגיעים לידיים פרטיות - אי אפשר היה לעשות בהם מחקר".

אברמוביץ הוסיפה, כי חוק הארכיונים משנת 1955 מאפשר למדינה לשים את ידה על חומרים מהסוג הזה. "לפי החוק, חומר שנוצר בידי מוסד ממוסדות המדינה – כולל מוסד שקדם להקמת המדינה – ויש לו חשיבות – יישמר בארכיון המדינה. אין לנו שום ספק שזה המקרה גם כאן", אמרה.

אברמוביץ ציינה כי יש מסמכים רבים מכוננים נוספים שנמצאים בידיים פרטיות, אף שלפי חוק הם צריכים להיות מועברים לארכיון המדינה. "יש פקידי מדינה, שלקחו איתם הביתה, בניגוד לחוק, חומרים מקוריים. אחרי מותם, המשפחה שלהם לעיתים מחפשת מה לעשות עם הארכיון שנתקע להם בבית ותופס להם את החדר. חלק מהמשפחות מוכרות אותו. אחות מעבירה לארכיונים פרטיים".

אברמוביץ מדגישה, כי ההתנהלות הזו מנגדת לחוק. "הארכיון הממלכתי היחיד שמוכר על ידי המדינה הוא ארכיון המדינה. אם חומר מהסוג הזה מגיע למקומות אחרים – הציבור מפסיד". אברמוביץ הוסיפה, כי היא קוראת לכל פקידי המדינה שמחזיקים בביתם הפרטי חומרים מקוריים מהסוג הזה - להחזיר את החומר לארכיון. "אתם פשוט עוברים על החוק ועל האינטרס הציבורי. אם אתם רוצים עותק – תבקשו מהגנז. אבל רק עותק. אל תסתירו מהציבור את החומר המקורי".

בימים אלה מועברים לארכיון המדינה חומרים שנשמרו בחוות שקמים, הקשורים לפעילותו הציבורית של ראש הממשלה לשעבר אריאל שרון. בין הארכיון ובניו של שרון התקיימו מגעים ארוכים, שהבשילו לאחריה. "קיבלנו מהם כמה עשרות מכלים עם חומר, ואנחנו ממשיכים לפעול כדי להעביר את כל החומר לידינו", אמרה.